

alaistamaan monia nykyajan selviöitä. Esimerkiksi ajankohtainen keskustelu medikalisaatiosta on hyvä osoitus Castelin kriittikin tarpeellisuudesta. Toki sairauksia on syytä hoitaa ja ennen

kaikkea ennalta ehkäistä, mutta miksi meidän on niin vaikeata hyväksyä elämän rajallisuus?

Valmiita vastauksia Castel ei onneksi syötä, mutta kirjoittajan pohdinnat tarjoavat sitäkin

enemmän evästyttä hyvinvointipoliittisen keskustelun tueksi. Castelin loogisesti etenevä ajattelu myös miellyttäne useimpia lukijoita enemmän kuin Berardin esoteerisempi tyyli.

Globaali seksibisnes

PIRJO PÖLLÄNEN

Elina Penttisen väitöskirja *Corporeal globalization. Narratives of subjectivity and otherness in the sexscapes of globalization* käsittelee globalisaation yhteyttä seksibisnekseen, prostituutioon ja ihmiskauppaan. Penttisen kansainvälisen politiikan väitöskirja kuuluu kansainvälisten suhteiden (International Relations) tutkimusperinteeseen. Väitöskirjassa katsotaan kansainvälisiä suhteita naistutkimuksen näkökulmasta käsin. Sukupuoliero määrittellään subjektiuden ja objektiuden kautta. Mies nähdään yhteiskunnan aktiivisena toimijana (subjektina), ja nainen puolestaan näyttäytyy miehen toiminnan kohteena (objektina). Penttinen käyttää tutkittavistaan, entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneista seksityöläisistä, Julia Kristevan käsitettä ”abject”. Sillä tarkoitetaan äärimmäisessä kurjuudessa ja toiseudessa eläviä toiminnan kohteita, jotka elävät yhteiskunnan marginaalissa ja ovat monella tavoin poissuljettuja yhteiskunnallisesta toiminnasta.

Penttisen teoreettinen viitekehys pohjautuu uusliberalismin sukupuolittuneeseen kritiikkiin,

ja hän näkee valtioiden rajat ylittävissä seksibisneksessä ulkomaiset seksityöntekijät globalisaation uhreina. Globalisaatio puolestaan on maskuliininen mekanismi ja siitä hyötyvät ennen kaikkea miehet. Penttinen lähtee liikkeelle ajatuksesta, että hänen tutkimuskohteensa määrittävät suomalaisessa yhteiskunnassa toiseksi (abjekteiksi) sukupuolensa, etnisen taustansa ja ammattinsa kautta. Niinpä väitöskirja ammentaa vaikutteita naistutkimuksen ohella myös etnisyyden tutkimuksesta. Penttinen korostaa sitä, kuinka Suomessa toimivat ulkomaiset (pääasiassa entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneet) seksityöntekijänaiset ovat toisia suhteessa suomalaisiin seksityöntekijöihin, koska heidän toimintamahdollisuutensa suomalaisessa yhteiskunnassa ovat suomalaisia ”kollegoitaan” rajallisemmat esimerkiksi puutteellisen kielitaidon ja yhteiskunta (hyvinvointivaltio) -tuntemuksen vuoksi.

Väitöskirjassa on vahva teoreettinen orientaatio, ja Penttinen esittää tutkimuksensa teoreettisen viitekehyksen ja käsitteelliset valinnat perusteellisesti ja perustellusti. Tutkimuksen

Elina Penttinen
*Corporeal globalization
Narratives of subjectivity
and otherness in the
sexscapes of
globalization*
Tapri. University of
Tampere, Tampere
(Tampereen yliopisto-
paino Oy Juvenes Print),
2004
315 s.

empiirisestä osuudesta voi kuitenkin esittää muutamia tarkentavia kysymyksiä. Penttinen määrittelee väitöskirjansa etnografiseksi tutkimukseksi. Aineistona toimivat lähinnä kenttäpäiväkirjat. Aineiston analyysissä hän käyttää hyväkseen narratiivista tekstin lukutapaa. Aineisto käsittää kolme tapaustutkimusta: Helsingin seksibaarinen seksityöläisten, Lapin viikonloppuprostituoitujen ja Tampereen eroottisten tanssijoiden havainnoinnin. Penttinen on avustajiensa (yksi/havainnointikerta) kanssa pyrkinyt lähestymään kutakin kolmea ryhmää havainnoinnilla ja haastattelemalla. Haastattelut tarkoittavat tässä yhtey-

dessä taltioimattomia ja strukturoimattomia keskusteluja seksityöläisten kanssa (useimmiten tulkin välityksellä). Kenttätöiden dokumentointi on tapahtunut niin, että havainnointia (haastatteluja) seuraavana päivänä Penttinen on kirjoittanut raportin kokemastaan kenttäpäiväkirjaansa.

Väitöskirjan aineiston analyysi jää varsin pinnalliseksi. Kenttäpäiväkirjojen kautta Penttinen on pyrkinyt kuvailemaan sitä todellisuutta, jossa Suomessa työskentelevät ”itätytöt” joutuvat elämään. Hän ei kuitenkaan onnistu nostamaan aineistostaan esiin uusia käsitteitä tai teoreetisointeja. Aineistolla ei myöskään onnistuta vakuuttamaan lukijaa siitä, että Penttisen teoriaosuudessa esittämät väittämät saisivat tukea hänen kokoamastaan empiirisestä aineistosta. Etnografia on usein varsin kuvailevaa, kertomusta toisista, vieraista ja sen ymmärtämisestä oman ”kulttuurin” (viitekehityksen) kautta, mutta kuvailunkin voi tehdä taitavasti ja kiinnostavasti tai sen voi jättää puolitiehen. Mielestäni Penttinen ei onnistu kuvailemaan ”itätyttöjen” arkea ja työtä suomalaisissa seksibaareissa tai suomalaisen miehen viikonloputyöstävänä niin kiinnostavasti, kuin etnografisen metodologia antaisi mahdollisuuden. Varsin monet Penttisen aineistostaan esiin nostamat teemat ja yksityiskohdat olivat joko selviöitä tai tutkimuksellisesti epäkiinnostavia. Penttinen kyllä kuvailee varsin yksityiskohtaisesti, kuinka ”itätytön” ja asiakkaan tapaaminen etenee eroott-

nessa baarissa kohtaamisesta yksityisnäytökseksi, mutta miten tieteellisesti kiinnostavaa tällainen kuvaus on? Toisaalta senkin monet tutkijat tietävät, että Suomi on seksityöläisten globaalissa maailmassa kauttakulkumaa Norjaan suuntautuvassa prostituutiosta.

Olisin toivonut Penttisen kiinnittävän enemmän huomiota myös aineistonsa kontekstuaalisointiin. Välillä lukijaa vaivasi Penttisen tapa käsitellä hänen etnisesti toisiksi nimittämiään ”itätyttöjä”. Lukijalle saattaa välittyä tekstistä käsitys siitä, kuinka entisestä Neuvostoliitosta Suomeen muuttaneet tai Suomessa työskentelevät naiset eivät voisi saada muuta positiota suomalaisessa yhteiskunnassa kuin prostituoidun paikan. Ikään kuin venäläisen ja virolaisen naisen ruumiin paikka Suomessa olisi vain prostituutiosta. Esimerkiksi kuvatessaan Lappiin tulevia prostituoituja ja sitä, kuinka osa naisista solmii myöhemmin avioliiton suomalaisen ”elättäjän” kanssa, Penttinen tulee todennäköisesti tahattomasti välittäneeksi kuvaa siitä, että kaikki venäläis-suomalaiset avioliitot olisivat niin sanottuja sponsoriliittoja.

Väitöskirjan luettuani jäin miettimään, mihin Penttinen lopulta tarvitsee ”itätyttöjen” keskuudessa keräämäänsä havainnointiaineistoa? Väitöskirjan vahva teoriaosuus on uskottavasti ja kiinnostavasti kirjoitettu. Eikä lukijalle jää epäselväksi, etteivätkö Penttisen esittämät väitteet siitä, että globalisaatio entisestään lisää sukupuolten

epätasa-arvoa, pidä paikkaansa. Väitöskirja vakuuttaa lukijan siitä, kuinka sukupuoli ja etnisyyden ovat uusliberalistisen maailman polttoainetta, eikä globalisaatio lopulta hyödytä ainakaan naisia. Naisten halpatyövoima niin seksibaareissa kuin teollisuudessaakin mahdollistaa globalisaation, josta (lähinnä vain) miehet (parittajat ja teollisuusjohtajat) hyötyvät.

Elina Penttisen väitöskirja on arvokas teos abjektien, tässä tapauksessa ”itätyttöjen”, karusta arjesta Suomessa. Kirjan parasta antia ei kuitenkaan ole itätyttöjen arjen etnografia, vaan pikemmin globalisaation vaikutus (sukupuolten) tasa-arvokehitykseen. Luettuani väitöskirjan heräsin muun muassa miettimään sellaista itsestään selvää seikkaa, että seksibisneksen annetaan rahoittaa yhteiskunnassa, koska lailliset organisaatiot ja viralliset tahotkin siitä hyötyvät. Seksibaareissa tapahtuu sellaista laillista toimintaa, josta voidaan esimerkiksi kerätä veroja (vrt. alkoholin myynti). Penttisen väitöskirja on loppuun asti harkittu ja perusteellinen puheenvuoro globalisaation ja sukupuolen välisestä yhteydestä, jossa niin naiset kuin siirtotyöläisetkin ovat ”isojen poikien” pelinappuloita. Lisäksi väitöskirjan ansioksi on luettava se, että työ liittyy mallikkaalla tavalla yhteen poliittisten suhteiden tutkimuksen ja nais-tutkimuksen. Jos uusliberalistisen yhteiskuntafilosofian sukupuolittunut kritiikki kiinnostaa, niin Elina Penttisen väitöskirja antaa oivat eväät tämän teoreettisen keskustelun seuraamiseen.